

Ter inleiding

Beste mensen, over roeping gaat het vandaag. In de kloostergemeenschap van oude zusters waar ik werk (gemiddelde leeftijd 87!) is dat nog een heel gangbaar woord. Onder de meesten van ons, vermoed ik, niet meer zo. Proef het woord 'roeping' maar eens. Om te zien of het bij u past. Heeft dit woord iets met uw leven te maken? En, om in stilte te overwegen, zou u daaraan toe willen/durven voegen dat die roeping van God kwam/komt, van boven, vanuit de bron van alle leven, zoals het bijbelse personen als Abraham, Mozes of Maria overkwam? Roeping, een groot woord. Hoe kunnen we dit soort woorden voor ons aansprekend maken? Ik wil het proberen dadelijk. Een goede viering wens ik ons.

Overweging

Het was stil in die tijd. De woorden van de Eeuwige werden al langer niet meer gehoord. Geen visioenen die doorbraken. De ogen van Eli waren dof geworden. De godslamp was nog nét niet uitgegaan. Een aarzelend vlammetje was het slechts ... Met een paar eenvoudige beelden wordt een lege tijd, een dolende duisternis neergezet. En in net zo'n kleine pennenstreek wordt een teken van hoop geschetst, want Samuel slaapt in het heiligdom, bij de ark van het verbond. Hij slaapt. Dat wil zeggen dat hij vrij is van de drukte van de dag, dat hij ontvankelijk is, onschuldig misschien ook wel. Samuel slaapt. En wordt dan drie keer geroepen. En hij antwoordt.

Dit zijn de drie kernwoorden voor vanochtend: slapen, geroepen worden, en antwoorden. Deze trits brengt de spirituele, de religieuze weg in beeld die we kunnen gaan. Slapen, geroepen worden, antwoorden. Ze vertellen over stadia van bewustwording. En dan gaat het niet alleen over de weg van grote profeten of mystici. Dan gaat het over de ontwikkelingsgang van gewone mensen als u en ik.

Over slapen: Een jonge vrouw heeft haar studie afgerond. Ook al had ze een tussenjaar genomen, ze vindt zichzelf eigenlijk nog te jong als ze een mooie baan vindt die aansluit bij waar ze voor opgeleid is. Want hoe weet je nu of dit de juiste stap is? Hoe weet je of dit de bedoeling is? Ze beseft dat ze hiermee ook vele mogelijkheden uitsluit. Maar ze accepteert de baan, en zo rolt ze in het grote-mensen-bestaan van werken, huishouden draaien, een relatie krijgen, leuke dingen doen, afval scheiden en bezorgd zijn over het klimaat, op vakantie gaan op zijn tijd, familie bezoeken, sport. De dagen en weken rijgen zich aaneen. Niets om over te klagen, alles eigenlijk zo mooi op een rijtje. Maar ze ervaart het als in een mist, als in een cadans waar ze eigenlijk geen grip op heeft. Waar is haar keuze, haar vrijheid gebleven? Waar is ze zelf eigenlijk? Dan hoort ze over *mindfulness*, aandachtstraining. Waardoor ze weer leert de dingen met aandacht te doen waardoor wát ze doet weer kleur krijgt.

Anderen gooien radicaal het roer om, stappen uit de tredmolen van de neoliberale economie en laten zich omscholen tot leraar of zorgmedewerker. Dat is ook een vorm van wakker worden uit de slaap van sleur en zonder inspiratie zijn. Want dat is waar het bij Eli over gaat. De priester Eli is het juiste spoor kwijt. Zijn slaaptoestand is er een van apathie, van zien dat zijn zonen alles verkwanzelen maar hij voelt zich machteloos om in te grijpen. Gods woord, de Torah, over hoe goed te leven, wordt vergeten. Als een slaapwandelaar is Eli. Het lukt hem niet te ontwaken. In het boeddhisme spreekt men van ontwaken wanneer het inzicht in de menselijke gedragingen en gehechtheden doorbreekt en men los van deze gehechtheden komt te staan. Zo staat het er met Eli nog niet voor. Hij is afgedwaald van zijn oorspronkelijke bezieling. Dat is zijn slaap. Samuel slaapt op een andere manier, begrijpen we uit de tekst. Hij slaapt dicht bij het heiligste. Zijn slaap is geen vlucht, maar een vorm van ontvankelijkheid, onschuld zou je zelfs kunnen zeggen. Zijn oren zijn open, ook al slaapt hij. Hij is goed afgestemd. Hij hoort dat hij geroepen wordt.

Wat is er nodig om afgestemd te zijn, om je oren te openen, zodat je de roepstem hoort? Ik zag de film *The Two Popes*, (wat mij betreft een aanrader, misschien nog in de bioscoop, maar ook al op Netflix) over een fictieve ontmoeting tussen paus Benedictus en kardinaal Bergoglio, de huidige paus Franciscus. Daarin laat paus Benedictus op enig moment zien dat hij eigenlijk ook niet meer weet wat Gods bedoeling met de kerk is. Hij mist de stem, de steun van God. Die hij vroeger zo duidelijk kon horen, toen hij in de boeken zat, jong was, toekomst zag, roeping ervaarde. Nu zegt hij in

die film: 'ik heb een spiritueel gehoorapparaat nodig'. Een spiritueel gehoorapparaat. Wat een uitvinding zou dat zijn! Ik stel me voor dat zo'n gehoorapparaat versterkt wat voor jou het leven betekenisvol maakt, en verzwakt of zelfs helemaal niet meer laat horen wat je in de war brengt of afhoudt van jouw levensvervulling.

Ik denk eigenlijk dat zo'n spiritueel gehoorapparaat ons aangeboren is. Dat we ongeneeslijk religieus zijn, altijd verlangend naar verhalen om in te wonen, naar grotere verbanden, naar de bron in ons bestaan. Maar dat spiritueel gehoorapparaat zit wel eens verstopt. De afstemming op de ringleiding is soms niet te vinden, en achtergrondgeluiden kunnen heel dominant zijn en die ene zachte stem overschreeuwen. Zijn we verleerd te luisteren, in alle drukte die ons omringt en zo vaak afleidt?

Eerder in de film over die twee pausen wacht de jonge Bergoglio op een teken van God zodat hij weet of hij wel of geen priester zal worden. Het teken blijft uit en hij maakt zich op om te trouwen. Net voor de laatste voorbereidende bespreking van het huwelijk gaat hij 'zomaar' een kerk binnen, wordt naar een biechtstoel geroepen en komt in gesprek met een priester die door allerlei omstandigheden ook maar toevallig in die biechtstoel terecht gekomen is. Dan concludeert de biechtvader dat dit geen toeval kan zijn. En Bergoglio neemt afscheid van zijn geliefde en treedt in bij de Jezuïeten. En wordt vele jaren later Paus Franciscus die voor een kerk met een menselijk gezicht staat, waar vluchtelingen, armen en een uitgebuite Moeder Aarde centraal staan. Als in de lezing van vandaag staat dat de stem van de Levende niet zo vaak meer klonk in die dagen, wordt dan eigenlijk niet bedoeld dat die stem niet meer herkend werd? Omdat de mensen niet afgestemd waren? Niet stil genoeg, iet zo ontvankelijk als bijvoorbeeld Guido Gezelle die Gods presentie overal zal oplichten en dichte 'mij spreekt de blomme een tale.'

Roeping lijkt een ouderwets woord, maar ik kan de zusters bij mij in het klooster benijden om de vertrouwdheid waarmee ze dat woord hanteren. Hun oren waren gespitst. Ze leerden hun levensverhaal te vertellen in termen van een stem horen, alles achter je laten om je krachten en liefde aan vele mensen te geven in plaats van aan één persoon, en je overgeven aan een groter ideaal. Die grote idealen en verhalen hebben we eind vorige eeuw achter ons gelaten. Te kritisch, of moet ik zeggen, te laf om te kiezen sprokkelen velen van ons onze zingeving bij elkaar. Tot er een 16-jarige scholier opstaat, in Zweden, u weet dat ik het nu over Gretha Thunberg heb, en simpelweg elke vrijdag op dezelfde plek gaat staan Zo kleine begint het. De stem volgen "die klopt aan je gehoorbeen" (Oosterhuis). Ontvankelijk worden, je afstemmen op wat er werkelijk klinkt in de vraag die iemand je stelt, in de ogen die je aankijken, in de aarde die kreunt. Waar wil je je oor voor lenen? Waar wil je je hart voor openstellen? Is dat niet waarvoor we hier samenkomen op zondag? Om ons open te stellen opdat we weer aangesproken kunnen worden; geroepen zelfs tot gerechtigheid en naastenliefde.

Dat brengt ons bij het laatste van die drie woorden die ik aan het begin noemde, slapen, geroepen worden en antwoorden. Als je al een stem hoort, een appél gewaarwordt, dan is nog niet gegarandeerd dat we ook antwoorden. Je kunt zomaar bezet zijn. Te druk. Te druk met twifelen zelfs of dit nu echt wel de ware stem was waar je op wachtte. Je verwachtingen kunnen je in de weg zitten. Want we worden niet allemaal als Paulus getroffen als bij blikseminslag, of krijgen een brandende braamstruik voor onze neus. De bril waarmee je kijkt bepaalt wat je ziet. Je gehoortoestel kan verkeerd afgestemd staan. In de Schrift wordt steeds opnieuw verhaald van mensen die durven te antwoorden. Die aanspreekbaar zijn. 'Hier ben ik', zei Samuel. In het hebreuws is dat 'hineini'. Dat is meer dan alleen een locatie-aanduiding. 'Hineini', zegt Abraham voordat hij zijn zoon Isaac offert. Het is overgave, volledig toevertrouwen. 'Hier ben ik', zei Jezus, 'dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed. Uw wil geschiedde.' Zo radicaal en alomvattend kan een antwoord uiteindelijk zijn.

Het is onze vrijheid te kunnen kiezen voor een ander, voor die Ene, voor de mens die naast ons is. Dus de vraag is: welke roep wil je beantwoorden? Hoe lang wil je aarzelen? De vissers lieten hun netten zomaar liggen en gingen met Jezus mee. Durf een sprong te maken. Of een stapje. Durf te antwoorden. Een keer, talloze keren per dag, of gewoon wanneer het nodig is. Of zoals Dag Hammerskjöld het verwoordde in zijn dagboek: *Ik weet niet wie - of wat - de vraag stelde. Ik weet niet wanneer zij gesteld werd. Ik herinnerde me niet dat ik antwoordde. Maar eens zei ik ja tegen iemand of iets.* (Merkstenen, Pinksteren 1961) Ik wens ons toe dat we ontwaken, ons geroepen weten en antwoorden mogen. Moge het zo zijn. (Voor reacties: mirjam.wolthuis@icloud.com)